

Projekts

Apstiprināta ar
Ministru kabineta
2013.gada __._____
rīkojums Nr. __

Koncepcija

„Par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja statusu”

(informatīvā daļa)

Saturs

Ievads.....	.....
I. Problēmu formulējums un detalizēts izklāsts.....	.....
II. Ar problēmu risināšanu saistītie politikas dokumenti un tiesību akti.....	.....
III. Problēmu risinājums un prognoze par sekām, kuras radīsies, ja netiks risinātas problēmas.....	.....
IV. Problēmu risinājumu varianti.....	.....
V. Nepieciešamie tiesību aktu projekti.....	.....

Ievads

2008.gada 13.novembrī izskatot Valsts sekretāru sanāksmē Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja sagatavoto likumprojektu „Grozījumi Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā” (TA-2963), Valsts sekretāru sanāksmē tika nolemts (prot.Nr.45, 47.§), ka jautājumu par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja (turpmāk – Birojs) statusa maiņu jāvirza atsevišķi, vispirms, pieņemot konceptuālu lēmumu.

2009.gada 3.februārī Ministru prezidents izdeva rīkojumu Nr.34 „Par darba grupu koncepcijas projekta izstrādei par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja statusa maiņu”, kurā tika iekļauti Finanšu ministrijas, Tieslietu ministrijas, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja un Valsts kancelejas pārstāvji. Saskaņā ar šo rīkojumu darba grupai tika dots uzdevums izstrādāt minēto koncepcijas projektu.

Specializēto pretkorupcijas iestāžu neatkarības nodrošināšana ir viens no stūrakmeņiem efektīvai cīņai ar korupciju. To nosaka arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Pretkorupcijas konvencija, kas ir saistoša arī Latvijas Republikai un kurā uzsvērts, ka katrai dalībvalstij ir jāpiešķir nepieciešamā neatkarība pretkorupcijas iestādei, lai tā spētu pildīt savus pienākumus rezultatīvi un brīvi no nepienācīgas ietekmēšanas (konvencijas 36.pants). Arī Eiropas Padomes Krimināltiesību pretkorupcijas konvencijas 20.pants nosaka, ka ikviena Puse veic tādus pasākumus, kādi nepieciešami, lai nodrošinātu personu vai iestāžu specializāciju cīņai pret korupciju. Tām jānodrošina nepieciešamā neatkarība saskaņā ar konkrētās Puses tiesiskās sistēmas pamatprincipiem, lai tās būtu spējīgas pildīt savas funkcijas efektīvi un bez jebkāda spiediena no malas. Puse nodrošina šādu iestāžu personāla atbilstošu apmācību un atbilstošus finanšu resursus šo iestāžu uzdevumu pildīšanai. No minētajiem starptautiskajiem dokumentiem izriet, ka pretkorupcijas iestāžu neatkarība ir starptautisks standarts, tajā pašā laikā netiek noteikts, cik plašai ir jābūt šai neatkarībai. No starptautisko standartu viedokļa svarīga ir pretkorupcijas iestāžu spēja nodrošināt savu funkciju izpildi bez iejaukšanās un ietekmes no ārpuses, vienlaicīgi nodrošinot arī šādu iestāžu uzraudzību (sk. Pielikumu par citu valstu pieredzes apkopojumu).

Ievērojot to, ka Birojs atbilstoši tam noteiktajām funkcijām ir specializēta pretkorupcijas iestāde, kā arī, ņemot vērā starptautiskos standartus attiecībā uz šāda veida iestāžu darbību, nepieciešams nodrošināt, lai Birojs varētu neatkarīgi pildīt savas funkcijas. Tāpat nepieciešams panākt, lai Biroja priekšnieka iecelšana un atbrīvošana no amata būtu maksimāli objektīva un neatkarīga no politiskās ietekmes.

Latvija ir pievienojusies Eiropas Padomes līgumam par Pretkorupcijas starpvalstu grupas nodibināšanu 2000.gada 15.jūnijā. Saskaņā ar minētā līguma 2.pantu GRECO kontrolē Eiropas Padomes Ministru Komitejas 1997.gada

6.novembrī apstiprināto divdesmit Vadošo principu cīņai pret korupciju ievērošanu dalībvalstīs un starptautisko juridisko instrumentu, kuri pieņemti saskaņā ar Rīcības programmu pret korupciju, piemērošanas atbilstību šajos instrumentos ietvertajiem nosacījumiem. Rīcības programmu pret korupciju Eiropas Padomes Ministru Komiteja pieņēma 1996.gadā. Turklāt saskaņā ar minētā līguma 15.panta 6.punktu GRECO ziņojumā var iekļaut rekomendācijas, kuras adresētas novērtējamajai dalībvalstij nolūkā uzlabot šīs valsts normatīvos aktus un praksi, lai cīnītos ar korupciju. GRECO uzaicina attiecīgo dalībvalsti sniegt ziņojumus par pasākumiem, kuri veikti šo rekomendāciju izpildei. Līdz ar to, GRECO ziņojumos ietvertās rekomendācijas Latvijai ir rūpīgi jāizanalizē un iespēju robežās jāievieš.

Tas, ka Biroja darbā jānodrošina līdzsvars starp neatkarību un atbildību izriet arī no Starpvalstu pretkorupcijas grupas (GRECO) 2008.gada 10.oktobrī GRECO 39.plenārsēdē apstiprinātā III kārtas novērtēšanas Ziņojuma par Latvijas politisko partiju finansēšanas atklātumu. Viena no rekomendācijām trūkumu novēršanai Latvijā šajā jomā paredz, ka jāveic pasākumi Biroja neatkarības stiprināšanai (tajā skaitā attiecībā uz tā darbības pārraudzību, tā priekšnieka iecelšanas amatā un atbrīvošanas no amata kārtību un lemšanu par tā budžetu), lai tiktu nodrošināta tā funkciju neatkarīga un godprātīga izpilde. Konstatēts, ka politisko partiju finansējuma noteikumu izpildes uzraudzības mehānisma neatkarība ir ļoti būtiska. Ekspertu grupa secinājusi, ka, ņemot vērā Valsts pārvaldes iekārtas likuma 7. pantā noteikto, Biroja atrašanās Ministru kabineta pārraudzībā rada pretrunīgu situāciju, jo Ministru kabinetam jāuzrauga savi uzraugi. Turklāt Biroja priekšnieku var iecelt un atbrīvot no amata tikai Saeima pēc Ministru kabineta ieteikuma.

GRECO ekspertu grupa 2008.gadā pauda šaubas, vai tobrīd spēkā esošā Biroja priekšnieka amatā iecelšanas un no amata atbrīvošanas kārtība var tikt uzskatīta par pietiekoši objektīvu (neskatoties uz noteikumu, ka priekšnieks nedrīkst būt politiskās partijas biedrs). GRECO eksperti vērsa uzmanību, ka Latvijai lietderīgāk būtu pēc iespējas ātrāk pārstrādāt Biroja priekšnieka amatā iecelšanas un atbrīvošanas no amata kārtību, lai neradītu iespaidu, ka priekšnieka amats var būt politiski ietekmējams amats, kas ir būtiski, lai nodrošinātu sabiedrības uzticību Biroja un tā vadītāja objektivitātei. Ar 2011.gada 13.oktobra (stājās spēkā 27.10.2011) grozījumiem Korupcijas novēršanas un apkarošanas likuma 4.pantā, kas paredz Biroja priekšnieka kandidāta atlases procesā nodrošināt to, ka Biroja priekšnieka amata kandidātu izvirza pretendentu atlases komisija, kuras sastāvā neietilpst politisko partiju pārstāvji, bet tikai tiesībsardzības iestāžu un valsts pārvaldes profesionāļi, ir novērsta augstākminētā GRECO ekspertu nosauktā problēma par politisko partiju pārstāvju mazināšanu Biroja priekšnieka iecelšanas procesā.

Tomēr KNAB kā institūcija joprojām ir Ministru prezidenta pārraudzībā, un tam ir noteiktas tiesības attiecībā uz KNAB priekšnieka ietekmēšanu.

I. Problēmu formulējums un detalizēts izklāsts

Saskaņā ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 2.panta pirmo daļu Birojs ir Ministru kabineta pārraudzībā esoša valsts pārvaldes iestāde, kas pilda šajā likumā noteiktās funkcijas korupcijas novēršanā un apkarošanā, kā arī politisko organizāciju (partiju) un to apvienību finansēšanas noteikumu izpildes kontrolē. Ar Ministru kabineta 2003.gada 2.aprīļa rīkojumu nr.197 tika noteikts, ka Ministru kabinets pārraudzību īsteno ar Ministru prezidenta starpniecību.

Ņemot vērā, ka Biroja funkcijās ietilpst likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” valsts amatpersonām noteikto ierobežojumu un aizliegumu kontrole, kā arī Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā noteikto ierobežojumu kontrole, Birojs veic kontroles funkcijas tajā attiecībā uz savu uzraugu, kas rada pretrunīgu situāciju.

Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 7.panta piekto daļu pārraudzība nozīmē augstākas iestādes vai amatpersonas tiesības pārbaudīt zemākas iestādes vai amatpersonas lēmuma tiesiskumu un atcelt prettiesisku lēmumu, kā arī prettiesiskas bezdarbības gadījumā dot rīkojumu pieņemt lēmumu. Atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 20.panta otrajai daļai un 19.panta otrās daļas 4.punktam tiesības atcelt padotības iestādes lēmumus neattiecas uz administratīvajiem aktiem. Tādējādi Ministru prezidents atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteiktajam nevar atcelt tādus Biroja priekšnieka lēmumus, kā piemēram:

1) atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksam pieņemtos lēmumus par administratīvo sodīšanu valsts amatpersonām un politiskajām partijām;

2) atbilstoši Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumam pieņemtos lēmumus, ar kuriem politiskajām partijām tiek uzdots pretlikumīgi gūtos finanšu līdzekļus pārskaitīt valsts budžetā;

3) atbilstoši likumam „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” pieņemtos lēmumus valsts amatpersonām par valstij nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu;

4) atbilstoši Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumam pieņemtos lēmumus par Biroja amatpersonu un darbinieku disciplināro sodīšanu.

Atbilstoši Kriminālprocesa likuma nosacījumiem Ministru prezidents nav tiesīgs atcelt lēmumus un iejaukties Biroja darbībā, kas tiek veiktas Kriminālprocesa likuma ietvaros, piemēram, Kriminālprocesa likuma 37.panta trešās daļas 5.punkts nosaka, ka atcelt procesa virzītāja un izmeklēšanas grupas dalībnieka lēmumus ir tiesīgs izmeklēšanu uzraugošais prokurors.

Arī attiecībā uz Biroja veiktajām operatīvajām darbībām Ministru prezidents neveic kontroles funkcijas, jo atbilstoši Operatīvās darbības likuma 35.pantā noteiktajam uzraudzību pār operatīvās darbības atbilstību likumiem veic

ģenerālprokurors un viņa īpaši pilnvaroti prokurori, savukārt atsevišķu darbību tiesiskumu uzrauga tiesa.

Tomēr Ministru prezidentam ir tiesības apturēt KNAB priekšnieka izdoto rīkojumu darbību, ja iespējams pamatot to prettiesiskumu. Finanšu ministrija apstiprina KNAB budžetu pirms tas tiek skatīts Ministru kabinetā Ministru prezidenta pārraudzībā, un tikai pēc tam to skata un apstiprina Saeima. Ministru prezidents izdod rīkojumus par KNAB priekšnieka komandējumiem, atvaļinājumiem, piemaksām, apbalvojumiem un nosaka tā atalgojumu.

1. Biroja priekšnieka iecelšana amatā un atbrīvošana no amata

Biroja priekšnieka kā pretkorupcijas institūcijas vadītāja darbība simboliski tiek asociēta ar pretkorupcijas aktivitāšu rezultātiem, kuriem sabiedrība piešķir lielu nozīmi. Lai Biroja priekšnieka atlases procedūra būtu profesionāla, maksimāli caurspīdīga un profesionālās ētikas prasībām atbilstoša kādas personas iecelšana šādā amatā, priekšnieka izvēles un izvērtēšanas process tiek sadalīts divos posmos, no kuriem pirmajā kandidātu atlases veikšanai tiek iesaistītas amatpersonas, kuras nav uzskatāmas par politiskajām saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likumu, un otrajā posmā Saeima, kas sastāv no politisko partiju pārstāvjiem, ar savu lēmumu apstiprina vai noraida izvēlēto kandidātu.

Pašreiz saskaņā ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 4.panta pirmo daļu Biroja priekšnieku ieceļ amatā un atbrīvo no amata Saeima pēc Ministru kabineta ieteikuma. Saskaņā ar šā likuma 4.panta pirmo *prim* daļu uz Biroja priekšnieka amatu Ministru kabinets izsludina atklātu konkursu. Ministru kabinets nosaka Biroja priekšnieka amata pretendentu pieteikšanās nosacījumus un kārtību, kā arī pretendentu atlases un vērtēšanas kārtību. Ministru kabinets izveido Biroja priekšnieka amata pretendentu vērtēšanas komisiju, kuru vada Valsts kancelejas direktors un kuras sastāvā ir Augstākās tiesas priekšsēdētājs, ģenerālprokurors, Satversmes aizsardzības biroja direktors, Drošības policijas priekšnieks vai viņu pilnvarotas amatpersonas.

Gadījumi, kad Biroja amatpersonu var atbrīvot no amata, ir noteikti Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 5.panta sestajā daļā:

- 1) pēc paša vēlēšanās;
- 2) sakarā ar pārbaudes neizturēšanu;
- 3) sakarā ar darba līguma termiņa izbeigšanos;
- 4) persona ir ievēlēta vai iecelta citā amatā;
- 5) persona ir iesaistījies politiskā organizācijā (partijā) vai politisko organizāciju (partiju) apvienībā;
- 6) sasniedzot likumā noteikto pensijas vecumu, izņemot gadījumus, kad par attiecīgās Biroja amatpersonas atstāšanu amatā ir pieņemts pamatots lēmums;
- 7) sakarā ar Biroja vai amata likvidāciju vai Biroja amatpersonu skaita samazināšanu;

- 8) sakarā ar to, ka persona pārejošas darbnespējas dēļ nav pildījusi amata pienākumus ilgāk par četriem mēnešiem pēc kārtas;
- 9) sakarā ar notiesājoša sprieduma stāšanos spēkā;
- 10) piemērojot atbrīvošanu kā disciplinārsodu;
- 11) sakarā ar iesaukšanu obligātajā militārajā dienestā;
- 12) par neatbilstību ieņemamam amatam;
- 13) sakarā ar personas nāvi.

Šī panta sestās daļas 5., 8. un 12.punktā minētie iemesli atbrīvošanai no amata attiecināmi arī uz Biroja priekšnieku. Tajos gadījumos Ministru kabineta noteiktajā kārtībā izveido komisiju, ko vada ģenerālprokurors vai viņa īpaši pilnvarots virsprokurors. Saistībā ar minēto Ministru kabineta 2007.gada 27.novembra noteikumi Nr. 818 „Kārtība, kādā izveidojama komisija, lai izvērtētu iemeslus Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja priekšnieka atbrīvošanai no amata” nosaka, ka komisija ir koleģiāla konsultatīva institūcija, kura sniedz Ministru kabinetam atzinumu par to, vai ir pamats Biroja priekšnieka atbrīvošanai no amata saskaņā ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 5.panta sestās daļas 5., 8. vai 12.punktu. Komisijas sastāvs var radīt priekšstatu par politisku motivētību, jo tās sastāvā bez ģenerālprokurora vai viņa īpaši pilnvarota virsprokurora, Satversmes aizsardzības biroja direktora un Drošības policijas priekšnieka, ietilpst arī divas politiskās amatpersonas – Ministru kabineta pilnvarots ministrs un Saeimas Nacionālās drošības komisijas priekšsēdētājs.

Vairāki juridiskās literatūras autori, tajā skaitā arī E.Levits, ir norādījuši, ka neatkarīgas institūcijas gadījumā ir nepieciešams arī efektīvs uzraudzības un kontroles mehānisms tās darbībai. Kā Biroja priekšnieka darbības ietekmēšanas mehānismu, iespējams izmantot arī saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likumu Ministru prezidentam dotās tiesības ierosināt dienesta pārbaudi (35.pants) vai ierosināt disciplinārlietu (36.pants). Ja ministru prezidents vēlētos kavēt Biroja priekšnieku funkciju izpildē, atbilstoši interpretējot minētos likuma pantus, tas ir iespējams. No Administratīvās apgabaltiesas A.Loskutova lietas (Lieta Nr.A42634207, AA43-3484-11/9) ir secināms, ka Korupcijas novēršanas un apkarošanas likums neierobežo Valsts pārvaldes iekārtas likuma 35. un 36.panta attiecināšanu arī uz Biroja priekšnieku. Šādu situāciju ir iespējams novērst, izdarot attiecīgus grozījumus Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā, nosakot, ka Valsts pārvaldes iekārtas likuma 35. un 36.pantā dotās tiesības ministru prezidentam nav attiecināmas uz Biroja priekšnieka kontroli. Taču vērtējama ir nepieciešamība pēc šī regulējuma nepieciešamības, ņemot vērā to, ka līdz šim nav bijuši precedenti, kuros ministru prezidents būtu ļaunprātīgi izmantojis šīs viņam dotās tiesības. Līdz ar to var uzskatīt, ka pašreizējais ārējais uzraudzības un kontroles mehānisms var arī palikt nemainīgs. Tas gana lielā mērā ierobežo un novērš Biroja priekšnieka prettiesisku darbību veikšanu, tajā skaitā kriminālprocesa ietvaros Biroja priekšnieka darbību uzrauga ģenerālprokurors,

administratīvā procesa ietvaros – tiesas, papildus uzraudzība ir no Ministru kabineta un Ministru prezidenta, kā arī Saeimas puses, ko pastiprina arī sabiedrības iesaistīšana, nodrošinot visu procesu caurskatāmību un publiskumu, tajā skaitā veicot priekšnieka amata konkursa atlases un vērtēšanas, arī ar nevalstisko organizāciju starpniecību. Papildus uzraudzību tiesību aktos noteiktā kārtībā veic Biroja padome un Biroja konsultatīvā padome, kā arī komisija, kura vērtē Biroja priekšnieka atbilstību amatam. Ņemot vērā šo uzskatījumu, secināms, ka kontroles un uzraudzības mehānisms ir pietiekošs un to nav nepieciešams papildus pilnveidot, uzlabot vai mainīt.

2. Biroja budžeta izstrādāšana un apstiprināšana

Biroja budžets tiek izstrādāts līdzīgi kā citās valsts pārvaldes iestādēs, to izskata Ministru kabinets, un apstiprina Saeima. Tādējādi Biroja budžeta pieprasījums Ministru kabinetā var tikt koriģēts.

GRECO ziņojumā saistībā ar minēto jautājumu norādīts, ka Biroja darbība tiek finansēta no valsts budžeta, par kuru lemj Saeima, kā par daļu no valsts budžeta likuma, balstoties uz Ministru kabineta priekšlikumu. Tas, ka budžetu ierosina un pieņem tie paši cilvēki, ko Birojs potenciāli var pārbaudīt, zināmā mērā rada interešu konflikta risku. Attiecībā uz minēto gan jānorāda, ka līdzīga situācija ir arī citām iestādēm, kas kādā jomā kontrolē Saeimas deputātu un Ministru kabineta locekļu darbību. Tomēr atšķirība ir apstākļi, ka Biroja pamatfunkcijas ir kontrolēt valsts amatpersonu, tai skaitā visu Saeimas deputātu, darbību un politisko partiju finansēšanas noteikumu ievērošanu, kas, ievērojot to, ka Saeimā ievēl partiju pārstāvjus, skar visu deputātu intereses.

Līdz šim praksē nav novēroti gadījumi, ka budžeta samazināšana būtu tikusi izmantota, lai negatīvi ietekmētu Biroja darbību. Tomēr šāda iespēja pastāv un nākotnē var īstenoties. Lai to novērstu, nepieciešams izstrādāt alternatīvu Biroja budžeta izstrādāšanas un apstiprināšanas mehānismu. Tādējādi arī faktiski tiktu izpildīta būtiskākā GRECO rekomendāciju daļa.

Izskatot ārvalstu pieredzi attiecībā uz budžeta jautājumiem neatkarīgajām pretkorupcijas institūcijām, jāatzīmē, ka Lietuvas īpašās izmeklēšanas dienests tiek finansēts no valsts budžeta, tam var būt savi līdzekļi operatīvā darba nodrošināšanai, kā arī likumā paredzēts, ka dienests var saņemt ārvalstu finanšu palīdzību, lai nodrošinātu tam likumā paredzētās funkcijas. Lietuvas īpašās izmeklēšanas dienesta budžets sasniedz aptuveni 0,1% no valsts budžeta. Tā nav prasība, kas būtu noteikta normatīvajos aktos, bet kā mērķis dienesta stratēģijā, ko ieteikuši starptautiski eksperti. Savukārt, Honkongas Neatkarīgās pretkorupcijas komisijas vadītājam ir pienākums atbildēt uz parlamenta jautājumiem par komisijas stratēģisko attīstību un jāpamato budžeta izmaiņas. Bez minētā, jāatzīmē, ka saistībā ar Honkongas Neatkarīgās pretkorupcijas komisijas ārējo uzraudzību darbojas Komisijas pretkorupcijas konsultatīvā

padome, kas izskata budžeta projektu, kā arī gada pārskatu pirms iesniegšanas valdībā. Līdzīga ārējā uzraudzība ir arī Lielbritānijas organizētās noziedzības birojam, kura budžeta izpildi uzrauga Padome.

3. Biroja priekšnieka darbība

Atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 7.panta piektajai daļai Ministru prezidents ir tiesīgs pārbaudīt zemākas iestādes vai amatpersonas lēmuma tiesiskumu un atcelt prettiesisku lēmumu, kā arī prettiesiskas bezdarbības gadījumā dot rīkojumu pieņemt lēmumu. Tādējādi Ministru prezidents atbilstoši minētajam ir tiesīgs pārbaudīt Biroja priekšnieka rīcības tiesiskumu, atcelt prettiesisku lēmumu, kā arī prettiesiskas rīcības gadījumā dot rīkojumu pieņemt lēmumu attiecībā uz pārbaudes uzsākšanu, pārbaudes pabeigšanu, rīcību ar finanšu līdzekļiem un administratīvajiem jautājumiem.

Papildus minētajam jāatzīmē arī Ministru prezidenta iespēja atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 37.pantam realizēt pilnvaru pārņemšanas tiesības, tas ir izņēmuma gadījumā augstāka amatpersona var pārņemt pārraudzībā esošas tiešās pārvaldes iestādes vai pārvaldes amatpersonas lietvedībā esošu lietu savā kompetencē. Tomēr saskaņā ar minētā panta ceturto daļu paredzēts ierobežojums pilnvaru pārņemšanas tiesības attiecībā uz administratīvo lietvedību.

Atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 7.panta piektajā daļā noteiktajam Biroja prettiesiskas darbības gadījumā Ministru prezidentam ir tiesības iejaukties Biroja darbā, kas pēc būtības ir atbilstošs pārraudzības mehānisms, Birojam esot Ministru kabineta pārraudzībā. Savukārt minētā likuma 37.panta otrajā daļā paredzētās pilnvaru pārņemšanas tiesības izņēmuma gadījumā ir diezgan nekonkrēts nosacījums un dod iespējas pārņemt Biroja amatpersonas lietu savā kompetencē, tajā skaitā Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā Birojam noteiktās kompetences – koruptīvu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana valsts institūciju dienestā, valsts amatpersonu darbības kontrole un politisko partiju finansēšanas noteikumu ievērošanas kontrole – ietvaros. Šādas tiesības kā instruments pret Biroju līdz šim nav piemērots, taču, ja tas notiktu, to varētu uzskatīt par apdraudējumu Biroja funkciju neatkarīgai izpildei.

4. Tiesību aktu projektu izstrāde, saskaņošana, virzība

Lai gan saskaņā ar Ministru kabineta 2009.gada 7.aprīļa noteikumi Nr.300 "Ministru kabineta kārtības rullis" Birojs tiesību aktu projektu izstrādē un saskaņošanā tiek pielīdzināts ministrijām, Ministru kabinetā to pārstāv ministru prezidents, nevis Biroja priekšnieks. Izstrādājot tiesību aktu projektus, Birojs

nevar rīkoties pastāvīgi, un attiecībā uz tiesību aktu virzību Ministru kabinetā Birojs ir atkarīgs no ministru prezidenta. Ņemot vērā to, ka Biroja izstrādātos tiesību aktu projekti tiek nosūtīti ministru prezidentam, un tālāk ministru prezidents tos virza skatīšanai Ministru kabinetā, ministru prezidents var izmantot šo kārtību, lai „nevēlamus” tiesību aktu projektus nevirzītu skatīšanai Ministru kabinetā, bet tos bremzētu.

Praksē novēroti divos iespējamie veidi, kādos tas jau līdz šim ir izpaudies:

1) ar ministru prezidenta rezolūcijām tiesību aktu projekti atkal un atkal tiek sūtīti atpakaļ Birojam, šo tiesību aktu precizēšanai vai saskaņošanai ar pat tādām institūcijām, ar kurām saskaņojums nav iespējams vai kuru kompetencē neietilpst tiesību aktu projektu saskaņošana, ko tās arī savās vēstulēs attiecīgi norāda;

2) šos tiesību aktu projektus „iesaldējot” ministru prezidenta birojā uz nenoteiktu laiku; šādā veidā Biroja izstrādāti likumprojekti ir nostāvējuši ministru prezidenta birojā līdz to iekļaušanai Ministru kabineta sēdes darba kārtībā vairāk par gadu (piemēram, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa grozījumi un Krimināllikuma grozījumi I.Godmaņa premjerēšanās laikā), un iespējams, ja nenotiktu ministru prezidenta un valdības maiņa, Ministru kabineta darba kārtībā tā arī nekad netiktu iekļauti.

5. Biroja iekšējo normatīvo aktu saskaņošanas kārtība

Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 75.panta pirmajā daļā noteikto Biroja reglamentu izdod Biroja priekšnieks, bet reglamenta projektu saskaņā ar 2003.gada 2.aprīļa (prot. Nr.18, 25.§) Ministru kabineta rīkojumu Nr.197 Par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja nodošanu Ministru prezidenta pārraudzībā saskaņo ar Ministru prezidentu. Līdzīgi arī Biroja iekšējos normatīvos aktus un instrukcijas vai ieteikumu projektus saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 75.panta ceturtajā un trešajā daļā un Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 4.panta trešajā daļā noteikto saskaņo ar Ministru prezidentu. Tāpat administratīvā procesa ietvaros ir nepieciešams ar Ministru prezidentu saskaņot uzziņas par rīcību un tiesībām, kas sniedzamas privātpersonai, tajā skaitā arī politiskajām organizācijām un valsts amatpersonām saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 9.nodaļā un Ministru kabineta 2007.gada 29.maija noteikumos Nr.361 „Uzziņas sagatavošanā un saskaņošanā iesaistīto iestāžu sadarbības kārtība” noteikto. Ņemot vērā, ka Ministru prezidents var arī nesaskaņot šos dokumentu projektus vai norādīt uz nepieciešamajiem precizējumiem, kuri ir pretrunā ar korupcijas novēršanas pamatprincipiem, tad šāda kārtība var tikt izmantota kā Biroja priekšnieka neatkarīgas funkciju izpildes ietekmēšanas instruments.

Secinājums

Viss iepriekš minētais norāda, ka Ministru prezidentam kā augstākai amatpersonai vairākos jautājumos ir iespējas ietekmēt Biroja darbību, kas apdraud Biroja neatkarību, un tas savukārt rada politiski motivētas iejaukšanās Biroja darbībā iespēju, kas, ņemot vērā Biroja veicamās funkcijas, nebūtu pieļaujama.

II. Biroja kompetenci regulējošie tiesību akti

1. Latvijas Republikas Satversme;
2. 2003.gada 31.oktobra Apvienoto Nāciju Organizācijas Pretkorupcijas konvencija;
3. 1999.gada 27.janvāra Eiropas Padomes Krimināltiesību pretkorupcijas konvencija;
4. Eiropa Padomes līgums par Pretkorupcijas starpvalstu grupas (GRECO) nodibināšanu;
5. Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likums;
6. Valsts pārvaldes iekārtas likums;
7. Krimināllikums;
8. Kriminālprocesa likums;
9. Operatīvās darbības likums;
- 10.Likums „Par valsts noslēpumu”;
- 11.Likums „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”;
- 12.Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likums;
- 13.Ministru kabineta 2009.gada 7.aprīļa noteikumi Nr.300 "Ministru kabineta kārtības rullis";
- 14.un citi tiesību akti.

III. Problēmu risinājums un prognoze par sekām, kuras radīsies, ja netiks risinātas problēmas

Lai novērstu neadekvātas politiskās ietekmes uz Biroja darbību iespējamību, nepieciešams izdarīt grozījumus Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā, paredzot Biroja neatkarības garantijas.

Ņemot vērā minēto, likumā nepieciešams grozīt normas attiecībā uz Biroja statusu, Biroja priekšnieka iecelšanu un atbrīvošanu no amata, Biroja budžeta izstrādāšanu un apstiprināšanu, Biroja priekšnieka darbības kontroles mehānismu, tai skaitā Biroja priekšnieka lēmuma apstrīdēšanas mehānismu, kā arī lēmumu pieņemšanas kārtību Birojā.

Gadījumā, ja problēma netiks risināta, Ministru prezidents Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteiktos gadījumos var veikt darbības, kas tiešā vai netiešā veidā ietekmē Biroja administratīvo darbu, izmeklēšanas procesus un citas Biroja darbības, tādējādi arī apdraudot pilnīgu Biroja neatkarību tādu funkciju veikšanā kā valsts amatpersonu darbības kontrole attiecībā uz likumā noteikto ierobežojumu un aizliegumu ievērošanu un politisko partiju finansēšanas noteikumu izpildi. Tas savukārt satur būtisku risku, ka tiek vai nākotnē politiski motivētai iejaukšanās Biroja darbībā, kas nopietni var traucēt Biroja darbību un var mazināt uzticību Birojam.

Nerisinot jautājumus attiecībā uz Biroja budžeta izstrādāšanu un apstiprināšanu, netiks novērsta iespēja Biroja darbību ietekmēt, piešķirot Biroja funkciju izpildei neatbilstošus budžeta līdzekļus.

Nemot vērā to, ka jautājums sasaucas ar GRECO rekomendācijā noteikto, var prognozēt, ka GRECO, kas ir viena no Eiropas Padomes institūcijām, atzīmēs, ka Latvija nav izpildījusi (ieviesusi) attiecīgo rekomendāciju, kas savukārt, negatīvi ietekmēs Latvijas prestižu starptautiskajā vidē, radot priekšstatu par to, ka netiek veikti pietiekami pasākumi korupcijas novēršanas un pretkorupcijas iestādes stiprināšanas jomā.

IV. Problēmu risinājumu varianti

Koncepcijā tiek piedāvāti trīs risinājuma varianti:

- 1.variants – Biroja autonomijas stiprināšana, veicot grozījumus normatīvajos aktos, tajā skaitā mainot budžeta piešķiršanas mehānismu un Biroja izstrādāto tiesību aktu projektu virzību;
2. variants – Noteikt Birojam neatkarīgas iestādes statusu;
3. variants – Saglabāt pašreizējo situāciju.

1.variants – Biroja autonomijas stiprināšana, veicot grozījumus normatīvajos aktos, tajā skaitā mainot budžeta piešķiršanas mehānismu un Biroja izstrādāto tiesību aktu projektu virzību.

Lai nodrošinātu koncepcijas 1.varianta izpildi, tiek atstāts spēkā Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā noteiktais, ka Birojs atrodas Ministru kabineta pārraudzībā.

Tomēr Biroja kā iestādes autonomas funkcionēšanas nodrošināšanai Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā tiek iekļautas vairākas normas par turpmāk minēto jautājumu risināšanu.

1. Biroja priekšnieka iecelšana amatā un atbrīvošana no amata

Netiek mainīta Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā noteiktā kārtība, kādā Biroja priekšnieku amatā ieceļ Saeima uz pieciem gadiem, kā arī Ministru kabineta darbība šajā procesā.

Attiecībā uz Biroja priekšnieka atbrīvošanu no amata Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā jāparedz, ka Biroja priekšnieku Saeima var atbrīvot no amata, ja likumā noteiktajā kārtībā konstatēts, ka viņš:

- 1) neatbilst šajā likumā minētajām prasībām;
- 2) ir politiskās partijas vai tās apvienības biedrs;
- 3) pieļāvis apkaunojošu vai prettiesisku rīcību, kas radījusi būtisku kaitējumu un nav savienojama ar viņa amatu.

Saglabājama arī kārtība, ka ir divas dažādas komisijas, taču pārskatāmi to sastāvi un kompetence. Šobrīd vienas komisijas sastāvā ir ģenerālprokurors, Satversmes aizsardzības biroja direktors un Augstākās tiesas priekšsēdētājs, Valsts kancelejas direktors, Drošības policijas priekšnieks (turpmāk – pretendentu atlases komisija), un tā vērtē Biroja priekšnieka amata kandidātus, kas pieteikušies atklātā konkursā.

Ņemot vērā, ka valsts pārvaldes personālvadības politika ir Valsts kancelejas kā augstākās institūcijas kompetencē, komisijas sastāvs būtu jāpapildina ar Valsts kancelejas direktoru, kā arī, lai nodrošinātu caurskatāmību un sabiedrības līdzdalību šajā procesā, būt vēlams, lai kādas nevalstiskās organizācijas pārstāvis (kuras tieši nevalstiskās organizācijas pārstāvis, to varētu izlemt komisijas priekšsēdētājs un pats lūgt šai nevalstiskajai organizācijai deleģēt pārstāvi) varētu piedalīties komisijas darbā ar novērošanas un padomdošanas tiesībām.

Savukārt priekšnieka darbības izvērtēšanas komisijas sastāva noteikšanai saglabājama līdzšinējā kārtība. Attiecībā uz šīs komisijas darbu, ar mērķi mazināt politisko ietekmi, grozījumi jau ir veikti. Šo komisiju vada ģenerālprokurors vai viņa īpaši pilnvarots virsprokurors, bet pārējo komisijas sastāvu nosaka Ministru prezidents (turpmāk – priekšnieka darbības izvērtēšanas komisija). Šī komisija vērtē Biroja priekšnieka atbilstību ieņemamajam amatam, pamatojoties uz faktiem, kas liecina par iespējamu Biroja priekšnieka neatbilstību amatam. Ja šādas bažas ir radušās, Ministru kabinets izveido priekšnieka darbības izvērtēšanas komisiju un uzdod tai veikt pārbaudi. Pēc pārbaudes pabeigšanas priekšnieka darbības izvērtēšanas komisija sagatavo atzinumu, kuru iesniedz Ministru kabinetam. Ja šajā atzinumā ir norādīts, ka ir konstatēts atbrīvošanas pamats, Ministru kabinets ierosina Saeimai Biroja priekšnieka atbrīvošanu no amata, un Saeima lemj par atbrīvošanu. Tomēr papildus būtu nepieciešams noteikt, ka šī komisija veic arī Biroja priekšnieka vērtēšanu, lai to nedarītu Ministru prezidents, kā tas ir šobrīd, tādējādi izdarot uz Biroju politisku spiedienu

lielākā vai mazākā mērā. Premjerministram vajadzētu tikai apstiprināt novērtēšanas rezultātus, nekādu lēmumu, kas ietekmētu novērtējumu, nepieņemot.

Papildus nepieciešams noteikt, ka, ja Biroja priekšnieks nostrādājis pilnu likumā noteikto termiņu, pus gadu pirms šī termiņa beigām pretendentu atlases komisija bez īpaša Ministru kabineta ierosinājuma veic esošā priekšnieka novērtējumu un sniedz attiecīgu atzinumu Ministru kabinetam un Saeimai, lai lemtu, vai esošais Biroja priekšnieks atstājams amatā uz vēl vienu termiņu, vai arī viņa vietā ievēlams cits. Lēmumu par priekšnieka atstāšanu amatā uz vēl vienu termiņu jāpieņem Saeimai.

Ja Saeima pieņem lēmumu, ka priekšnieks nav saglabājams amatā uz vēl vienu termiņu, pretendentu atlases komisija, vērtē jaunus Biroja priekšnieka amata kandidātus. Lai brīdī, kad iepriekšējam biroja priekšniekam beidzas pilnvaru termiņš, viņa vietā stātos jaunizvēlēts priekšnieks jau tajā pašā dienā, nevis trīs mēnešus vai pat pus gadu vēlāk, kā tas noticis līdzšinējā praksē. Šādas kārtības ieviešanas gadījumā, nepieciešams arī Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā noteikt gadījumus, kuros nav nepieciešams rīkot atklātu konkursu uz Biroja priekšnieka amatu, paredzot, ka viens no šādiem gadījumiem ir Biroja priekšnieka atstāšana amatā uz vēl vienu termiņu. Tas, vai ir iespējami, nepieciešami un faktiski pastāv citi gadījumi, kad nav nepieciešams rīkot atklātu konkursu, ir papildus vērtējams, izstrādājot grozījumus Korupcijas novēršanas un apkarošanas likumā.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā būtu iekļaujams arī nosacījums, ka Biroja priekšnieka pilnvaras bez īpaša lēmuma izbeidzas:

1) ja beidzies likumā noteiktais termiņš un Saeima nav pieņēmusi lēmumu par esošā Biroja priekšnieka atstāšanu amatā uz vēl vienu termiņu;

2) ja spēkā stājies notiesājošs spriedums;

3) pēc trim mēnešiem no dienas, kad viņš Saeimai iesniedzis iesniegumu par atteikšanos no amata.

Savukārt Biroja priekšnieka pilnvaras izbeidzas:

1) ja Saeima ievēlējusi, iecēlusi vai apstiprinājusi viņu citā amatā, vienlaikus atbrīvojot no iepriekšējā amata;

2) ja Saeima viņu atbrīvo no amata sakarā ar to, ka pārejošas darba nespējas dēļ viņš nav pildījis amata pienākumus ilgāk par četriem mēnešiem pēc kārtas vai ilgāk kā sešus mēnešus gadā ar pārtraukumiem, un veselības traucējumi nav gūti nelaimes gadījumā, pildot amata pienākumus;

3) ja Birojs tiek likvidēts.

2. Budžeta izstrādāšana un apstiprināšana

Papildus likumā jau pašlaik minētajam, ka Biroju finansē no valsts budžeta, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā un likumā „Par budžetu un finanšu vadību” nosakāms, ka Biroja budžeta pieprasījums līdz gadskārtējā budžeta likuma projekta iesniegšanai Ministru kabinetam bez Biroja piekrišanas nav grozāms. Tas ļautu Birojam lemt vai vismaz piedalīties lemšanā par savu budžetu likumprojekta izstrādes stadijā.

Tomēr, lai šis pieprasījums būtu nostiprināts likumā, nepieciešams veikt grozījumu likuma „Par budžetu un finanšu vadību” 19.panta piektajā daļā, kurā noteikts, ka Valsts prezidenta kancelejas, Augstākās tiesas, Satversmes tiesas, Valsts kontroles, Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes, Tiesībsarga biroja un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas budžeta pieprasījumi līdz gadskārtējā budžeta likuma projekta iesniegšanai Ministru kabinetam bez pieprasījuma iesniedzēja piekrišanas nav grozāmi, tajā ietvertu institūciju uzskaitījumu papildinot ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju.

Biroja budžeta pieprasījums tiks izskatīts Ministru kabinetā un par Biroja budžeta apstiprināšanu, tāpat kā līdz šim, lems Saeima.

Nosakāms, ka sadarbībā ar Finanšu ministriju jānosaka koeficients, pēc kura aprēķināms, kāds ir Biroja kopējais gada budžets, nosakot to procentuālā apmērā no iekšzemes kopprodukta valstī.

Attiecībā uz līdzekļiem neparedzētiem gadījumiem saglabājama līdzšinējā situācija, saskaņā ar likuma „Par budžetu un finanšu vadību” 12.panta noteikumiem un Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumos Nr.1644 "Kārtība, kādā pieprasa un izlieto budžeta programmas "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem" līdzekļus" noteiktajā kārtībā.

Papildus minētajam uzmanība jāpievērš tam, lai Biroja autonomija netiktu mazināta, nosakot Biroja amatpersonu un darbinieku atalgojumu, sociālās garantijas, prēmijas, izdienas pensijas un pensijas, pielīdzinot Biroju kādai citai publiskās pārvaldes grupai, piemēram, iekšlietu sistēmai vai drošības iestādēm. Birojs ir funkcionāli pietiekoši unikāla institūcija, lai arī tajā strādājošajiem atalgojuma noteikšana un regulējums būtu īpašs.

3. Biroja priekšnieka darbības kontroles mehānismu, tai skaitā Biroja priekšnieka lēmuma apstrīdēšanas mehānismu stiprināšana

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 10.¹ panta otrā daļa nosaka, ka Biroja priekšnieka izdoto administratīvo aktu un faktisko rīcību var pārsūdzēt tiesā, ja likumā nav noteikts citādi. Šāda sistēma ir atbilstoša administratīvā procesa regulējumam, tādējādi tiesas kontrole pār Biroja priekšnieka izdotajiem administratīvajiem aktiem un faktisko rīcību saglabājama.

Šobrīd pastāv kārtība, ka Biroja priekšnieks ziņo Ministru prezidentam par saviem interešu konfliktiem, ja tādi radušies, un Ministru prezidents pieņem lēmumus attiecībā uz Biroja priekšnieku (piešķir atvaļinājumus, atļauj doties komandējumos, interešu konflikta situācijās nodod Biroja priekšnieka funkcijas citai amatpersonai, ierosina dienesta pārbaudes un disciplinārlietas).

Nemainot Biroja statusu, arī turpmāk Ministru prezidents pieņems tādas pārvaldes lēmumus, kas attiecas uz Biroja priekšnieka atvaļinājumu un atļauju doties komandējumā, kā arī interešu konflikta situācijās nodos Biroja priekšnieka funkcijas citai amatpersonai.

Saglabājot Birojam Ministru kabineta pārraudzību atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 7.panta piektajai daļai, Ministru prezidents joprojām būs tiesīgs pārbaudīt zemākas iestādes vai pārvaldes lēmuma tiesiskumu un atcelt prettiesisku lēmumu, kā arī prettiesiskas bezdarbības gadījumā dot rīkojumu pieņemt lēmumu, izņemot gadījumus, kad tiesiskuma pārbaudei ir normatīvajos aktos noteikta cita kārtība (piem., administratīvā procesa vai kriminālprocesa ietvaros).

Tomēr attiecībā uz Valsts pārvaldes iekārtas likuma 37.panta otrajā daļā noteiktajām pilnvaru pārņemšanas tiesībām, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā nosakāms, ka šādas funkcijas attiecībā uz Biroju nevar tikt veiktas, proti, likumā paredzēt, ka nevienam ārpus biroja nav tiesību pārņemt Biroja amatpersonas lietvedībā esošu lietu, izņemot, ja to paredz procesuālās tiesību normas.

Turklāt turpinās darboties Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja sabiedriskā konsultatīvā padome, kuras darbība ir viens no veidiem, kā sabiedrība var iesaistīties Biroja lēmumu pieņemšanas procesā.

Biroja priekšnieks iesniegs valsts amatpersonu deklarāciju elektroniski Elektroniskās deklarēšanas sistēmā (EDS) saskaņā ar likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” 23.panta otro daļu.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā nepieciešams noteikt, ka uz Biroja priekšnieku nav attiecināms Valsts pārvaldes iekārtas likuma 35.pantā (dienesta pārbaudes veikšana) un 36.pantā (tiesības ierosināt disciplinārlietu) noteiktais.

5. Biroja likumdošanas iniciatīva

Ievērojot to, ka Birojs ir funkcionāli augstākā institūcija valstī pretkorupcijas jomā un faktiski Biroja darbība pretkorupcijas likumdošanas jomā ir pielīdzināma pārresoru koordinācijas funkciju izpildei, nepieciešams noteikt saīsinātu Biroja izstrādāto tiesību aktu projektu saskaņošanas kārtību. Normatīvo aktu grozījumi, kurus Birojs izstrādā un iesniedz Ministru kabinetā, attiecas uz

visu publisko pārvaldi, un saskaņošana ir sarežģīta, jo šīs normas, izskaujot no tās korupcijas iespējas, ierobežo tieši to amatpersonu darbību, kuras pašas izpilda saskaņošanu vai nesaskaņošanu savas institūcijas vārdā.

Ierosinām noteikt, ka tie tiesību aktu projekti, kurus izstrādājis Birojs, pirms skatīšanas Ministru kabinetā nav jāizsludina Valsts sekretāru sanāksmē, bet jāsaskaņo tikai ar Valsts kanceleju, Tieslietu ministriju un Finanšu ministriju. Citu ieinteresēto institūciju, tajā skaitā nevalstisko organizāciju un sociālo partneru, sniegtajam viedoklim, kas iegūstams īstenojot sabiedrības līdzdalības nodrošinājumu, tajā skaitā rīkojot sabiedrisko apspriešanu un uzklusot lobētājus, ir tikai ieteikuma raksturs, un tas atspoguļojams saskaņojuma izziņā, gluži kā izteiktie priekšlikumi, tikai tādā gadījumā, ja tas ir ņemts vērā. Taču anotācijā tas norādāms jebkurā gadījumā. Nevalstisko organizāciju viedokļi ļoti veiksmīgi arī šobrīd tādā veidā tiek atspoguļoti izziņās, un gadījumos, kad tie ir loģiski un pareizi tendēti priekšlikumi, tiek ņemti arī vērā.

6. Biroja priekšnieka atalgojuma noteikšana

Šobrīd Biroja priekšnieka atalgojumu atbilstoši Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumam nosaka ministru prezidents, ievērojot likumā noteiktās robežas, tomēr atstājot pietiekoši lielu ministra prezidenta rīcības brīvību, tādējādi padarot Biroja priekšnieku personīgi atkarīgu no ministru prezidenta. Nepieciešams noteikt Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumā fiksētu Biroja priekšnieka atalgojumu, lai ministru prezidents to nevarētu ietekmēt. Taču izvērtējama ir arī kārtība citu ar atalgojumu saistīto noteikumu regulējumam, lai Biroja priekšnieks varētu saņemt arī atvaļinājuma pabalstu, prēmijas, dienas naudas komandējumu ietvaros, visas paredzētās sociālās garantijas, lai Biroja priekšnieks netiktu kaut kādā veidā diskriminēts, bet tajā pašā laikā, lai šie ar atalgojumu saistītie finanšu līdzekļi nebūtu tādas personas ietekmē, kuru kontrole ir Biroja, un tātad pastarpināti arī Biroja priekšnieka, kompetencē.

7. Biroja tiesību paplašināšana

Papildus jau noteiktajai Biroja kompetencei un tiesībām, izvērtējams ir tas, vai Birojam nebūtu paplašināms doto tiesību apjoms, piemēram, noteikt, ka Birojam ir tiesības apturēt prettiesisku darbību, apturēt pretlikumīgu līgumu utt. Pašreizējā situācija ir tāda, ka Birojam veicot pārbaudes, apturēt prettiesisku valsts amatpersonu rīcību vai rīcību interešu konflikta situācijā, nākas konstatēt nelikumīgas darbības, tomēr administratīvā procesa likums nepieļauj tūlītēju nelikumību pārtraukšanas nodrošināšanu. Tāpēc ir apsverams, vai nebūtu

lietderīgi Birojam piešķirt šādas tiesības atsevišķos gadījumos, atbilstoši noteiktiem kritērijiem un apstākļiem.

Lai konstatētu, ar kādām tieši papildus tiesībām Birojs būtu apveltāms, kā arī, kādus tiesību aktus līdz ar to vajadzētu grozīt, ir nepieciešams padziļināts esošo un nepieciešamo tiesību izvērtējums, kas papildus šai koncepcijai būtu atsevišķs attīstības plānošanas dokuments.

8. Biroja atskaitīšanās par likumā noteikto pienākumu izpildi

Šobrīd Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likums paredz, ka Biroja priekšniekam ir ne retāk kā reizi sešos mēnešos jāiesniedz noteiktā kārtībā Ministru kabinetam un Saeimai ziņojumi par Biroja darbību. Ievērojot, ka šis risinājuma variants neparedz noteikt Birojam neatkarīgu statusu, tad Birojs savas atskaites iesniegs kā līdz šim – Ministru kabinetam un Saeimai. Attiecībā uz periodiskumu nosakāms, ka atskaites iesniedzamas vienu reizi gadā līdz nākamā gada 1.februārim.

Pozitīvais ieguvums	Trūkumi
<ul style="list-style-type: none"> • Biroja priekšnieka iecelšanas un atbrīvošanas no amata process būs skaidrāk reglamentēts un līdz ar to notiks efektīvāk • Tiks mazināta iespējamā Biroja priekšnieka ietekmējamība no ministru prezidenta puses • Ministru prezidents neietekmēs Biroja priekšnieka atalgojumu • Tiks izpildītas GRECO rekomendācijas attiecībā uz neatkarīgu lēmumu pieņemšanu par Biroja budžetu • Būs ātrāks un efektīvāks tiesību aktu projektu izstrādes un virzīšanas process, mazāk ierobežojot Biroja iniciatīvas tiesību aktu projektu izstrādes jomā. 	<ul style="list-style-type: none"> • Birojs joprojām nebūs neatkarīga iestāde • Uz Biroju zināmā mērā joprojām gulsies politiskā ietekme

<p>Tādējādi daudz veiksmīgāk notiks tiesību normu „attīrīšana” no korupcijas riskiem un interešu konfliktu riskiem visā tiesību sistēmā kopumā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sadarbībā ar Finanšu ministriju tiks izveidota efektīvāka neatkarīga budžeta piešķiršana, to pieskaņojot iekšzemes kopproduktam valstī 	
---	--

2. variants - Noteikt Birojam neatkarīgas iestādes statusu

Lai nodrošinātu koncepcijas 2.varianta izpildi, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā tiek noteikts, ka Birojs ir neatkarīga iestāde. Tādējādi Birojs tiktu izņemts no Ministru kabineta padotības sistēmas un tā statuss tiktu pielīdzināts citām Latvijas neatkarīgajām iestādēm, tādām kā Valsts kontrole, vai patstāvīgajām iestādēm, tādām kā Latvijas Banka, Finanšu kapitāla un tirgus komisija, Sabiedrisko pakalpojumu regulatori.

Lai realizētu šajā koncepcijā noteikto, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā nosakāms turpmāk minētais.

1. Biroja statuss –neatkarīga valsts iestāde

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā jānosaka, ka Birojs ir pilntiesīga neatkarīga valsts iestāde, kas pilda šajā likumā noteiktās funkcijas korupcijas novēršanā un apkarošanā, kā arī politisko partiju un to apvienību finansēšanas noteikumu izpildē.

Ar Satversmes tiesas 2006.gada 16.oktobra spriedumu „Par radio un televīzijas likuma 46.panta sestās, septītās, astotās un devītās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 58.panta un 91.pantam” Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Latvijas Republikas Satversmes 58.pants, kas nosaka, ka Ministru kabinetam ir padotas valsts pārvaldes iestādes, pieļauj interpretāciju, kas nodrošina mūsdienu demokrātiskai tiesiskai valstij atbilstošu un pienācīgu pārvaldību atsevišķās pārvaldes jomās. Satversmes tiesa minētajā spriedumā ir norādījusi, ka valsts pārvaldes iestāžu padotība Ministru kabinetam visupirms konstitucionāli izslēdz jebkādas valsts pārvaldes iestādes nodošanu Valsts

prezidenta padotībā. Taču Satversmes 58. pants automātiski nepieprasa visu valsts pārvaldes iestāžu obligātu padotību Ministru kabinetam (sprieduma 15.4. apakšpunkts). Secinājums, ka Satversmes 58. pants pieprasa visu valsts pārvaldes iestāžu padotību Ministru kabinetam, nepieļaujot nekādus izņēmumus un nevērtējot šīs padotības konstitucionāli tiesisko mērķi, balstās uz izolētu Satversmes 58. panta tulkojumu. Satversme ir vienots veselums, un tajā ietvertās tiesību normas ir savstarpēji cieši saistītas. Latvijas Republikas Satversmes 57. pants pieļauj tādu patstāvīgu valsts iestāžu izveidošanu, kas atsevišķas izpildvaras darbības īsteno, nebūdamas padotas Ministru kabinetam. Tomēr šajā gadījumā ir jāievēro Latvijas Republikas Satversmes 58. panta jēga. Latvijas Republikas Satversmes 58. pants ne vien liedz Valsts prezidentam kļūt par konstitucionālo izpildvaras nesēju, bet arī noteic mehānismu, ar kuru tiek nodrošināta valsts pārvaldes iestādes demokrātiskā leģitīmācija un atbildība par kompetences īstenošanu. Ja, izmantojot Latvijas Republikas Satversmes 57. pantā paredzētās tiesības ar likumu noteikt valsts iestāžu savstarpējās attiecības, likumdevējs kādu valsts pārvaldes iestādi atbrīvo no padotības Ministru kabinetam, tad tam jāparedz arī citāda, bet ne mazāk efektīva šīs iestādes demokrātiskā leģitīmācija un atbildība par savu darbību.

Likumdevējs, īstenojot Latvijas Republikas Satversmes 57.pantā piešķirtās tiesības atbrīvot kādu valsts iestādi no padotības Ministru kabinetam, nebauda pilnīgu rīcības brīvību. Tā kā valsts pārvaldei pamatā jābūt padotai Ministru kabinetam, tad Saeima patstāvīgu valsts iestādi var veidot vienīgi tādos gadījumos, **kad to prasa citu konstitucionālo normu īstenošana**. Patstāvīgās valsts iestādes ir izņēmums no valsts pārvaldes vienotības principa, un kā tādas ir veidojamas tikai īpašos gadījumos, kad demokrātiskā tiesiskā valstī citādi nevar nodrošināt pienācīgu pārvaldi noteiktā izpildvaras darbības jomā.

Ar šāda likuma pieņemšanu Saeima atbrīvo Ministru kabinetu no politiskās atbildības par patstāvīgajai valsts iestādei nodoto kompetenci, tādējādi sašaurinot Ministru kabinetam Satversmē piešķirto kompetenci valsts pārvaldes jomā. Par patstāvīgajām valsts iestādēm nodotās kompetences īstenošanu ir atbildīga šo iestāžu vadība, kā arī pati Saeima, kurai, šādu iestādi veidojot, likumā ir jāiestrādā arī precīzs iestādes darbības tiesiskuma nodrošināšanas modelis, kas iestādei ļauj saglabāt savu patstāvību tai piešķirto funkciju īstenošanā.

Atsevišķu Latvijas Republikas Satversmes normu interpretēšanā ir jāņem vērā arī Latvijas Republikas Satversmes 1. pants, no kura izriet virkne demokrātiskas tiesiskas valsts principu. Tieši Latvijas Republikas Satversmes 1. pants ir tā konstitucionālā norma, kas pilnvaro Saeimu atsevišķos gadījumos, kad citādi nav iespējams nodrošināt pienācīgu pārvaldību, veidot patstāvīgās valsts iestādes. Demokrātiskā tiesiskā valstī atsevišķu valsts pārvaldes iestāžu atbrīvošana no padotības Ministru kabinetam nodrošina pienācīgu pārvaldību tādās pārvaldes jomās, kas saistītas ar citu valsts iestāžu darbības kontroli, cenu stabilitātes nodrošināšanu, kā arī noteiktu brīvību aizsardzību un interešu izlīdzināšanu.

Biroja veicamās funkcijas – valsts amatpersonu korupcijas novēršanas un apkarošana, kā arī politisko partiju un to apvienību finansēšanas noteikumu izpildes kontrole. Šo funkciju izpilde tieši ietekmē valsts amatpersonas, tai skaitā valsts augstākās amatpersonas, kuras vienlaikus ir atbildīgas par Biroja uzraudzību un kontroli. Līdz ar to Biroja veicamo darbību izpilde ir ļoti lielā mērā pakļauta neobjektivitātes riskam, esot tādas iestādes (amatpersonas), uz kuru tās vērstas, tiešā vai netiešā pakļautībā. Tādējādi, lai nodrošinātu pienācīgu pārvaldību šajā jomā, nepieciešams Biroju izveidot kā neatkarīgu iestādi.

Minētais sasaucas arī ar E.Levita Valsts pārvaldes iekārtas likuma koncepcijā minēto, ka atsevišķos izņēmuma gadījumos var pastāvēt lietišķa nepieciešamība dažas pārvaldes iestādes izņemt no valdības padotības sistēmas. Kontinentālās Eiropas valstīs šādu izņēmumu ārkārtējā nepieciešamība ir atzīta arī gadījumos, kad institūcijas kontrolē citas pārvaldes iestādes, lai varētu efektīvi šādu kontroli veikt.¹

Izvērtējot ārvalstu praksi spēcīgu un kompleksu pretkorupcijas institūciju veidošanā, secināms, ka tās tiek veidotas kā maksimāli neatkarīgas institūcijas ar atbilstošiem uzraudzības mehānismiem. Piemēram, Neatkarīgā pretkorupcijas komisija Honkongā, Austrālijas Federālais pretkorupcijas birojs, Lielbritānijas Krāpšanas apkarošanas birojs, Lietuvas Īpašās izmeklēšanas dienests ir iestāde ārpus Ministru kabineta sistēmas, kuras darbu pārrauga Valsts prezidents un parlaments², Polijas Centrālais Pretkorupcijas Birojs, Austrijas Federālais pretkorupcijas birojs, it īpaši institūcijas, kas veic politisko partiju finanšu kontroli, piemēram, Kanādas Vēlēšanu komisija.

2. Biroja priekšnieka iecelšana amatā un atbrīvošana no amata

Kopumā tiek saglabāta Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā noteiktā kārtība, kādā Biroja priekšnieku amatā ieceļ Saeima uz pieciem gadiem, vienīgi atsakoties no Ministru kabineta iesaistīšanās šajā procesā. Tas nozīmē, ka Biroja priekšnieka amata kandidāta vērtēšanas komisijas priekšsēdētājs iesniegtu Saeimai priekšlikumu apstiprināt izvēlēto kandidātu. Tas būtu nosakāms Korupcijas novēršanas un apkarošanas likumā, kā arī Saeimas kārtības ruļļa 31.pantā.

Attiecībā uz Biroja priekšnieka atbrīvošanu no amata Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā jāparedz, ka Biroja priekšnieku Saeima var atbrīvot no amata, ja likumā noteiktajā kārtībā konstatēts, ka viņš:

- 1) neatbilst šajā likumā minētajām prasībām;

¹ E.Levits „Valsts pārvaldes iekārtas likuma koncepcija”; Latvijas Vēstnesis, 2002 Nr.95, 26.06.2002., 39.lpp.

² Jāņem gan vērā, ka Lietuvas Republikas konstitūcija Valsts prezidentam nosaka plašākas pilnvaras.

- 2) ir politiskās partijas vai tās apvienības biedrs;
- 3) pieļāvis apkaunojošu vai prettiesisku rīcību, kas radījusi būtisku kaitējumu un nav savienojama ar viņa amatu.

Saglabājama arī kārtība, ka ir divas dažādas komisijas, taču maināmi ir to sastāvi. Šobrīd vienas komisijas sastāvā ir ģenerālprokurors, Satversmes aizsardzības biroja direktors un Augstākās tiesas priekšsēdētājs, Valsts kancelejas direktors, Drošības policijas priekšnieks (turpmāk – pretendentu atlases komisija), un tā vērtē Biroja priekšnieka amata kandidātus, kas pieteikušies atklātā konkursā. Otru komisiju vada ģenerālprokurors vai viņa īpaši pilnvarots virsprokurors, bet pārējo komisijas sastāvu nosaka Ministru prezidents (turpmāk – priekšnieka darbības izvērtēšanas komisija). Šī komisija vērtē Biroja priekšnieka atbilstību ieņemamajam amatam, pamatojoties uz faktiem, kas liecina par iespējamu Biroja priekšnieka neatbilstību amatam. Ja šādas bažas ir radušās, Ministru kabinets izveido priekšnieka darbības izvērtēšanas komisiju un uzdod tai veikt pārbaudi. Pēc pārbaudes pabeigšanas priekšnieka darbības izvērtēšanas komisija sagatavo atzinumu, kuru iesniedz Ministru kabinetam. Ja šajā atzinumā ir norādīts, ka ir konstatēts atbrīvošanas pamats, Ministru kabinets ierosina Saeimai Biroja priekšnieka atbrīvošanu no amata, un Saeima lemj par atbrīvošanu. Nepieciešams noteikt, ka šī komisija veic arī Biroja priekšnieka vērtēšanu, lai to nedarītu Ministru prezidents, kā tas ir šobrīd, tādējādi izdarot uz Biroju politisku spiedienu lielākā vai mazākā mērā. Premjerministram vajadzētu tikai apstiprināt novērtēšanas rezultātus, nekādu lēmumu, kas ietekmētu novērtējumu, nepieņemot.

Abu komisiju sastāvos ir nepieciešams veikt izmaiņas. Pretendentu atlases komisijā šobrīd ir Drošības policijas, kas ir Iekšlietu ministrijas padotībā esoša institūcija, priekšnieks vai viņa pilnvarots pārstāvis, kura iekļaušanai šādas komisijas sastāvā nav pamatota, arī ņemot vērā to, ka Drošības policija ir politiskas personas (Iekšlietu ministra) vadītas institūcijas padotībā.

Līdz ar to pretendentu atlases komisijas sastāvā nebūtu iekļaujams Drošības policijas pārstāvis, bet Valsts kontroles, Augstākās tiesas, Satversmes aizsardzības biroja, Valsts kancelejas un Ģenerālprokuratūras pārstāvis, kā arī kāda sabiedrības jeb kādas nevalstiskās organizācijas pārstāvis (kuras tieši nevalstiskās organizācijas pārstāvis, to varētu izlemt komisijas priekšsēdētājs un pats lūgt šai nevalstiskajai organizācijai deleģēt pārstāvi) ar novērošanas un padomdošanas tiesībām.

Nepieciešams noteikt, ka, ja Biroja priekšnieks nostrādājis pilnu likumā noteikto termiņu, pus gadu pirms šī termiņa beigām Uzraudzības komisija bez īpaša Saeimas ierosinājuma veic esošā priekšnieka novērtējumu un sniedz attiecīgu atzinumu Saeimai, lai tā lemtu, vai esošais priekšnieks atstājams amatā uz vēl vienu termiņu, vai arī viņa vietā ievēlams cits. Gadījumā, ja Uzraudzības

komisija lemj par termiņa nepagarināšanu un Saeima šo lēmumu apstiprina, Uzraudzības komisija rīko konkursu jauna Biroja priekšnieka kandidāta vērtēšanai.

3. Biroja priekšnieka darbības kontroles mehānisms un Biroja padomes kompetence

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 10.¹ panta otrā daļa nosaka, ka Biroja priekšnieka izdoto administratīvo aktu un faktisko rīcību var pārsūdzēt tiesā, ja likumā nav noteikts citādi. Šāda sistēma ir atbilstoša administratīvā procesa regulējumam, tādējādi tiesas kontrole pār Biroja priekšnieka izdotajiem administratīvajiem aktiem un faktisko rīcību saglabājama.

Šobrīd pastāv kārtība, ka Biroja priekšnieks ziņo Ministru prezidentam par saviem interešu konfliktiem, ja tādi radušies, un Ministru prezidents pieņem lēmumus attiecībā uz Biroja priekšnieku (piešķir atvaļinājumus, atļauj doties komandējumos, interešu konflikta situācijās nodod Biroja priekšnieka funkcijas citai amatpersonai, ierosina dienesta pārbaudes un disciplinārlietas).

Nemainot Biroja statusu, arī turpmāk Ministru prezidents pieņems tādus pārvaldes lēmumus, kas attiecas uz Biroja priekšnieka atvaļinājumu un atļauju doties komandējumā, kā arī interešu konflikta situācijās nodos Biroja priekšnieka funkcijas citai amatpersonai.

Saglabājot Birojam Ministru kabineta pārraudzību atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 7.panta piektajai daļai, Ministru prezidents joprojām būs tiesīgs pārbaudīt zemākas iestādes vai pārvaldes lēmuma tiesiskumu un atcelt prettiesisku lēmumu, kā arī prettiesiskas bezdarbības gadījumā dot rīkojumu pieņemt lēmumu, izņemot gadījumus, kad tiesiskuma pārbaudei ir normatīvajos aktos noteikta cita kārtība (piem., administratīvā procesa vai kriminālprocesa ietvaros).

Nepieciešams saglabāt Biroja padomes līdzšinējo padomdošanas kompetenci un sastāvu, tas ir Biroja priekšnieks, priekšnieka vietnieki un Biroja nodaļu vadītāji.

Pastāvīgā komisija Biroja darbā iesaistīsies reizi gadā, veicot Biroja priekšnieka vērtēšanu.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas likumā nepieciešams noteikt, ka uz Biroja priekšnieku nav attiecināms Valsts pārvaldes iekārtas likuma 35. un 36.pantā noteiktais.

Biroja priekšnieks iesniegs valsts amatpersonu deklarāciju elektroniski EDS saskaņā ar likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” 23.panta otro daļu. VID pārbaudīs, vai deklarācija pareizi aizpildīta un publicēs deklarācijas publiskojamo daļu.

Lēmumu par amatu savienošanas atļaujas došanu Biroja priekšniekam pieņems Saeimas Prezidijs, kā tas šobrīd ir noteikts likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” 8.¹ panta vienpadsmitā daļā attiecībā uz amatpersonām, kuras amatā iecēlusi, ievēlējusi vai apstiprinājusi Saeima.

Tajā pašā laikā turpinās darboties Korupcija novēršanas un apkarošanas sabiedriski konsultatīvā padome, kuras darbība ir viens no veidiem, kā sabiedrība var iesaistīties Biroja lēmumu pieņemšanas procesā.

4. Budžeta izstrādāšana un apstiprināšana

Tieši tāpat, kā piedāvātajā risinājuma 1.variantā - papildus likumā jau pašlaik minētajam, ka Biroju finansē no valsts budžeta, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā un likumā „Par budžetu un finanšu vadību” nosakāms, ka Biroja budžeta pieprasījums līdz gadskārtējā budžeta likuma projekta iesniegšanai Ministru kabinetam bez Biroja piekrišanas nav grozāms. Tas ļautu Birojam lemt vai vismaz piedalīties lemsnā par savu budžetu likumprojekta izstrādes stadijā.

Tomēr, lai šis pieprasījums būtu nostiprināts likumā, nepieciešams veikt grozījumu likuma „Par budžetu un finanšu vadību” 19.panta piektajā daļā, to papildinot ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju.

Biroja budžeta pieprasījums tiks izskatīts Ministru kabinetā un par Biroja budžeta apstiprināšanu, tāpat kā līdz šim, lems Saeima.

Kā arī sadarbībā ar Finanšu ministriju noteikt koeficientu, pēc kura aprēķināms, kāds ir Biroja kopējais gada budžets, to pieskaņojot iekšzemes kopproduktam valstī.

5. Biroja likumdošanas iniciatīva

Ievērojot to, ka Birojs ir funkcionāli augstākā institūcija valstī pretkorupcijas jomā un faktiski Biroja darbība pretkorupcijas likumdošanas jomā ir pielīdzināma pārresoru koordinācijas funkciju izpildei, nepieciešams noteikt saīsinātu Biroja izstrādāto tiesību aktu projektu saskaņošanas kārtību. Normatīvo aktu grozījumi, kurus Birojs izstrādā un iesniedz Ministru kabinetā, attiecas uz visu publisko pārvaldi, un saskaņošana ir sarežģīta, jo šīs normas, izskaujot no tās korupcijas iespējas, ierobežo tieši to amatpersonu darbību, kuras pašas izpilda saskaņošanu vai nesaskaņošanu savas institūcijas vārdā.

Ierosinām noteikt, ka tie tiesību aktu projekti, kurus izstrādājis Birojs, pirms skatīšanas Ministru kabinetā nav jāizsludina Valsts sekretāru sanāksmē, bet jāaskaņo tikai ar Valsts kanceleju, Tieslietu ministriju un Finanšu ministriju.

Citu ieinteresēto institūciju, tajā skaitā nevalstisko organizāciju un sociālo partneru, sniegtajam viedoklim, kas iegūstams īstenojot sabiedrības līdzdalības nodrošinājumu, tajā skaitā rīkojot sabiedrisko apspriešanu un uzklusot lobētājus, ir tikai ieteikuma raksturs, un tas atspoguļojams saskaņojuma izziņā, gluži kā izteiktie priekšlikumi, tikai tādā gadījumā, ja tas ir ņemts vērā. Taču anotācijā tas norādāms jebkurā gadījumā. Nevalstisko organizāciju viedokļi ļoti veiksmīgi arī šobrīd tādā veidā tiek atspoguļoti izziņās, un gadījumos, kad tie ir loģiski un pareizi tendēti priekšlikumi, tiek ņemti arī vērā.

6. Biroja priekšnieka atalgojuma noteikšana

Tieši tāpat, kā piedāvātajā risinājuma 1.variantā - nepieciešams noteikt likumā fiksētu Biroja priekšnieka atalgojumu, jo nebūs augstākstāvošas personas, kura varētu to noteikt.

7. Biroja informatīvo ziņojumu sniegšana par likumā noteikto pienākumu izpildi

Nosakot Birojam neatkarīgu statusu, jānosaka, ka Birojs reizi gadā sniedz ziņojumu Saeimai un Ministru kabinetam par Biroja darbu, samazinot ziņošanas biežumu no divām reizēm gadā uz vienu. Atskaitīšanās ir būtiska, jo tas ir viens no uzraudzības pār Biroja darbu veidiem. Atskaitīšanās par pretkorupcijas iestādes darbu ir īpaši atrunāta arī ārvalstīs. Piemēram, Honkongas Neatkarīgā pretkorupcijas komisija atskaitās parlamenta priekšā gan par saviem darba rezultātiem, gan stratēģisko attīstību. Arī Lietuvas Īpašās izmeklēšanas dienests par savu darbību atskaitās parlamentam. Austrālijas Jaunās Dienvidvelsas reģiona Neatkarīgo pretkorupcijas komisiju uzrauga Jaunās Dienvidvelsas parlamenta uzraudzības komisija, kas uzrauga Neatkarīgās pretkorupcijas komisijas darbību un izskata tās darbības pārskatus, kā arī ziņo abām parlamenta palātām un izskata jebkādu jautājumu saistībā ar komisiju, izņemot operatīvo un izmeklēšanas darbu.

Pozitīvais ieguvums	Trūkumi
<ul style="list-style-type: none"> • Birojs būs neatkarīga iestāde • Tiks būtiski mazināta politiskā ietekme uz Biroju • Tiks veicināta sabiedrības uzticēšanās Birojam, mazinot bažas par politisko ietekmi • Ministru prezidents neietekmēs Biroja 	<ul style="list-style-type: none"> • Pastāv risks, ka var mazināties Biroja ārējā kontrole • Pastāv risks, ka Biroja un Biroja priekšnieka uzraudzības un kontroles mehānisms var izrādīties neefektīvs

priekšnieka atalgojumu • Tiks izpildītas GRECO rekomendācijas attiecībā uz neatkarīgu lēmumu pieņemšanu par Biroja budžetu • Birojs būs mazāk traucēts tiesību aktu projektu izstrādē un virzīšanā	
--	--

3. variants – Saglabāt pašreizējo situāciju, precizējot tikai budžeta piešķiršanu

Nemot vērā, ka pēdējā GRECO novērtēšanas kārtā 2012.gadā norādīts uz vairākām nepilnībām, kas joprojām būtu jāuzlabo attiecībā uz Biroja neatkarību, īpaši uzsverot neakarīga budžeta nepieciešamību, ja koncepcijas ietveros Biroja neatkarība netiek nodrošināta, nedz arī stiprināta, tad vismaz finanšu līdzekļu piešķiršanas no valsts budžeta mehānisms tomēr būtu precizējams jebkurā gadījumā.

1. Biroja priekšnieka iecelšana amatā un atbrīvošana no amata

Netiek mainīta Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā noteiktā kārtība, kādā Biroja priekšnieku amatā ieceļ Saeima uz pieciem gadiem, kā arī Ministru kabineta darbība šajā procesā.

2. Biroja budžeta izstrādāšana un apstiprināšana

Papildus likumā jau pašlaik minētajam, ka Biroju finansē no valsts budžeta, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā un likumā „Par budžetu un finanšu vadību” nosakāms, ka Biroja budžeta pieprasījums līdz gadskārtējā budžeta likuma projekta iesniegšanai Ministru kabinetam bez Biroja piekrišanas nav grozāms. Tas ļautu Birojam lemt vai vismaz piedalīties lemšanā par savu budžetu likumprojekta izstrādes stadijā.

Tomēr, lai šis pieprasījums būtu nostiprināts likumā, nepieciešams veikt grozījumu likuma „Par budžetu un finanšu vadību” 19.panta piektajā daļā, kurā noteikts, ka Valsts prezidenta kancelejas, Augstākās tiesas, Satversmes tiesas, Valsts kontroles, Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes, Tiesībsarga biroja un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas budžeta pieprasījumi līdz gadskārtējā budžeta likuma projekta iesniegšanai Ministru kabinetam bez pieprasījuma iesniedzēja piekrišanas nav grozāmi, tajā ietvertu

institūciju uzskaitījumu papildinot ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju.

Biroja budžeta pieprasījums tiks izskatīts Ministru kabinetā un par Biroja budžeta apstiprināšanu, tāpat kā līdz šim, lems Saeima.

Nosakāms, ka sadarbībā ar Finanšu ministriju jānosaka koeficients, pēc kura aprēķināms, kāds ir Biroja kopējais gada budžets, nosakot to procentuālā apmērā no iekšzemes kopprodukta valstī.

Attiecībā uz līdzekļiem neparedzētiem gadījumiem saglabājama līdzšinējā situācija, saskaņā ar likuma „Par budžetu un finanšu vadību” 12.panta noteikumiem un Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumos Nr.1644 "Kārtība, kādā pieprasa un izlieto budžeta programmas "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem" līdzekļus" noteiktajā kārtībā.

Papildus minētajam uzmanība jāpievērš tam, lai Biroja autonomija netiktu mazināta, nosakot Biroja amatpersonu un darbinieku atalgojumu, sociālās garantijas, prēmijas, izdienas pensijas un pensijas, pielīdzinot Biroju kādai citai publiskās pārvaldes grupai, piemēram, iekšlietu sistēmai vai drošības iestādēm. Birojs ir funkcionāli pietiekoši unikāla institūcija, lai arī tajā strādājošajiem atalgojuma noteikšana un regulējums būtu īpašs.

3. Pārējā Biroja darbība un kompetence

Nekas netiek mainīts attiecībā uz Biroja kompetenci, tiesībām, kontroli, uzraudzību, ietekmējamību.

Pozitīvais ieguvums	Trūkumi
<ul style="list-style-type: none"> • Konceptijas ieviešana neprasis nekādu ieguldījumu, cilvēkresursus būs iespējams novirzīt citu darbu izpildei • Birojs netiks pakļauts riskam, ka nepārbaudīti jauni kontroles mehānismi var izrādīties nelietderīgi vai neefektīvi • Tiks izpildīta būtiskākā no GRECO prasībām: nodrošināts neatkarīgs Biroja budžets. 	<ul style="list-style-type: none"> • Birojs joprojām nebūs neatkarīga iestāde • Uz Biroju joprojām gulsies būtiska politiskā ietekme • Joprojām netiek pilnībā izpildītas GRECO rekomendācijas attiecībā uz neatkarīgu lēmumu pieņemšanu par Biroja budžetu • Nemazināsies iespējamā Biroja priekšnieka ietekmējamība no ministru prezidenta puses • Ministru prezidents joprojām ietekmēs Biroja priekšnieka atalgojumu • Biroja izstrādāto tiesību aktu projektu saskaņošana joprojām būs apgrūtināta

Nepieciešamie tiesību aktu projekti

Īstenojot koncepcijas 1.risinājumu variantā minēto, būtu nepieciešami šādi tiesību aktu projekti un attīstības plānošanas dokumenta projekti:

1. Likumprojekts „Grozījumi Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā”, kurā būtu normas, kas atrunātu Valsts pārvaldes iekārtas likuma 35. un 36.pantā noteiktā ierobežošanu attiecībā uz Biroja priekšnieku; precizēt priekšnieka amata kandidātu vērtēšanas komisijas sastāvu; precizēt normas, kas attiecas uz Biroja atskaitīšanos Saeimai un Ministru kabinetam u.c ;

2. Likumprojekts „Grozījumi likumā „Par budžetu un finanšu vadību””, nosakot, ka Biroju finansē no valsts budžeta, ka Ministru kabinets nav tiesīgs šo budžeta pieprasījumu apstrīdēt, kā arī, ietverot tajā formulu, pēc kuras šis budžets aprēķināms;

3. Likumprojekts „Grozījumi Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumā”, nosakot Biroja priekšniekam fiksētu atalgojumu;

4. Noteikumu projekts „Grozījumi 2009.gada 7.aprīļa noteikumos Nr.300 „Ministru kabineta kārtības rullis””, paredzot kārtību, kādā Birojs iesniedz Ministru kabinetā likumprojektus un noteikumu projektus;

5. Koncepcijas projekts par Biroja kompetences un tiesību paplašināšanu saskaņā ar 1.risinājuma varianta 7.sadaļā minēto.

Īstenojot koncepcijas 2.risinājumu variantā minēto, būtu nepieciešami šādi tiesību aktu projekti:

1. Likumprojekts „Grozījumi Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā”, kas noteiktu Biroja, kā neatkarīgas iestādes statusu, Biroja priekšnieka un priekšnieka vietnieku amatā iecelšanas un atbrīvošanas no amata kārtību, Biroja budžeta pieprasījuma iesniegšanas un tā pamatošanas kārtību, Biroja priekšnieka darbības kontroles mehānismu, Biroja priekšnieka lēmumu apstrīdēšanas kārtību, Biroja atskaitīšanos par pienākumu izpildi un lēmumu pieņemšanas kārtību Birojā, kā arī Biroja padomes kompetenci, tiesības un aizsardzības mehānismu, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 35. un 36.pantā noteiktā ierobežošanu attiecībā uz Biroja priekšnieku, kā arī precizēt normas, kas attiecas uz Biroja atskaitīšanos Saeimai un Ministru kabinetam;

2. Likumprojekts „Grozījumi likumā „Par budžetu un finanšu vadību””, kas noteiktu Biroja budžeta pieprasījuma iesniegšanas kārtību, kā arī nosakot, ka Biroju finansē no valsts budžeta, ka Ministru kabinets nav tiesīgs šo budžeta pieprasījumu apstrīdēt, kā arī, ietverot tajā formulu, pēc kuras šis budžets aprēķināms;

3. Likumprojekts „Grozījumi Saeimas kārtības rullī” nosakot, kārtību, kādā atbildīgā komisija Saeimai izvirza Biroja priekšnieka amata kandidātu, kā arī

kādā par Biroja priekšnieka atbilstības vērtēšanu atbildīgā komisija informē Saeimu;

4. Noteikumu projekts „Grozījumi 2009.gada 7.aprīļa noteikumos Nr.300 „Ministru kabineta kārtības rullis””, paredzot kārtību, kādā Birojs iesniedz Ministru kabinetā likumprojektus un noteikumu projektus.

Īstenojot koncepcijas 3.risinājumu variantā minēto, būtu nepieciešami šāds tiesību akta projekts:

Likumprojekts „Grozījumi likumā „Par budžetu un finanšu vadību””, kas noteiktu Biroja budžeta pieprasījuma iesniegšanas kārtību, kā arī nosakot, ka Biroju finansē no valsts budžeta, ka Ministru kabinets nav tiesīgs šo budžeta pieprasījumu apstrīdēt, kā arī, ietverot tajā formulu, pēc kuras šis budžets aprēķināms.

Ietekme uz valsts un pašvaldību budžetiem

	Turpmākie trīs gadi (tūkst. latu)		
	2013	2014	2015
Kopējās izmaiņas budžeta ieņēmumos t.sk.:	-	-	-
Izmaiņas valsts budžeta ieņēmumos	-	-	-
Izmaiņas pašvaldību budžeta ieņēmumos	-	-	-
Kopējās izmaiņas budžeta izdevumos t.sk.:	-	-	-
Izmaiņas valsts budžeta izdevumos	-	-	-
Izmaiņas pašvaldību budžeta izdevumos	-	-	-
Kopējā finansiālā ietekme:	-	-	-
Finansiālā ietekme uz valsts budžetu	-	-	-
Finansiālā ietekme uz pašvaldību budžetu	-	-	-
Detalizēts ieņēmumu un izdevumu aprēķins (ja nepieciešams, detalizētu ieņēmumu un izdevumu aprēķinu pievieno politikas plānošanas dokumenta pielikumā. Ietekmi uz valsts un pašvaldību budžetiem norāda atsevišķi valsts un pašvaldību budžetam)	-		
Cita informācija	-		
Izmaiņas budžeta izdevumos no 2014 līdz 2017 gadiem.	-		

Koncepcijas izpildes īstenošana.

Nepieciešams noteikt, ka Birojs nodrošinās koncepcijas izpildi.

Ministru prezidents

V.Dombrovskis

Vīza:

Korupcijas novēršanas un apkarošanas
biroja priekšnieks

J.Streļčenoks

19.09.2013. 13:35

8440

A.Strīķeris

67356165-231

alvils.strikeris@knab.gov.lv